

Høringsuttalelse – «ny godkjenningsordning for ordlister og ordbøker i skulen»

Riksmålsforbundet er enig i at 1959-reglene trenger revisjon, og ikke bare fordi skillet mellom hovedformer og sideformer ble opphevet i 2005. For oss står det som viktigst å få gjort noe med det som nevnes sist i punkt 1.1 i høringsnotatet som hovedpunkter i godkjenningsordningen.

Kravet om fullstendig informasjon om valgfriheten

Det kan neppe være tvil om at dette kravet i 1959 var diktert av samnorskpolitikken og av samnorskorienterte filologer i Norsk språknemnd, for så vidt med en slags hjemmel i mandatet for nemnda. Tilnæringsformene i bokmål var lite brukt, men i godkjenningspliktige ordlister kunne de iallfall komme på trykk.

Så vidt vi vet, har det aldri vært firt på dette fullstendighetskravet, og det viste seg allerede med Aschehous skoleordlister for bokmål og nynorsk i 1959, 1961 og 1962. Forlaget utgav én ordliste i hver målform med tradisjonelle former og én med tilnæringsformer, i tillegg til en som inneholdt alle, og som ble godkjent. Det ble dermed utgitt tre ordlister i hver målform. Forlagene tar ikke et slikt løft i dag, men om det ikke kommer mer enn én liste, er vi overbevist om at de vil se det som en lettelse hvis de får større frihet enn 1959-reglene gir dem.

I dag er den språkpolitiske virkeligheten en annen. Det er vedtatt og erkjent at målformene skal utvikle seg på sine egne premisser, og det skulle dermed være en selvfølge at forlag som vil innrette seg etter dette, og som holder øye med språkutviklingen, må få tillatelse til som et prinsipp å utelate former som vitterlig ikke eller nesten ikke er i bruk. Vi har i dag langt større muligheter til å registrere både bruk og frekvens av ord og bøyningsformer enn for bare 10 år siden. Også om man ser bort fra enhver språkpolitikk, må det være et tankekors også for Språkrådet at det ikke skal være mulig å få godkjent en ordliste med bare offisielle former, så sant de øvrige krav til fullstendighet og leksikografisk kvalitet er innfridd.

Et annet tankekors må det vel være at elevene ikke er forpliktet til å bruke de godkjente ordlistene eller ordbøkene.

Det er to måter å informere om valgfriheten på: ved hvert enkelt oppslagsord eller ved å gi regler eller oversikter i veiledningen. Det går selvsagt an å utvide denne muligheten til å gi en sammenfattende orientering i ordlistenes veiledning. Den ser ut til å ha vært brukt i varierende utstrekning, jf. kapittel 3 (side 278–289, især punkt 3.2) i Tor Guttus artikkel om valgfriheten i «Normer og regler» i festskrift til Dag Gundersen (1998).

Kravet om nøytral informasjon om valgfriheten

Det vil selvsagt være delte meninger om hva som er «nøytralt» i denne sammenheng. I 1959 valgte man å kreve formene oppført i alfabetisk rekkefølge, og man kunne med bakgrunn i skillet mellom hovedformer og sideformer behandle iallfall noen av den siste typen mer summarisk (nevne dem i veiledningen). Men læreboknormalen inneholdt også en mengde valgfrie hovedformer, hvoriblant mange tilnæringsformer som ikke var i bruk, og å oppføre

parallellformene – uansett rekkefølge – som om de var like brukbare, kan vanskelig kalles nøytralt.

— — — —

Riksmålsforbundet slutter seg altså til ønsket fra forlagene (punkt 1.3) om større frihet, og vi begrunner det med den språkpolitiske situasjon, mulighetene for å gi både eksakt og relevant informasjon og med den standardheving som ordlistene har gjennomgått i den siste generasjonen.

Med vennlig hilsen

Trond Vernegg
formann